

ترجمان علوم اجتماعی

بحران در جامعه‌شناسی

نیاز به داروین

جوئف لوپریاتو و تیموتی کرپین

ترجمه حسین حسینی

www.ketab.ir

این اثر ترجمه‌ای است از:

Crisis in Sociology

the need for Darwin

Joseph Lopreato and Timothy Alan Crippen

Transaction Publishers / 2001

شناسه: لوپراتو، جوزف Lopreato, Joseph

عنوان و نام پدیدآور: بحران در جامعه‌شناسی: نیاز داروین / جوزف لوپریاتو، تیموتی کریپن

کتابشناسی: ترجمه حسین حسینی

مشخصات نشر: تهران: گیتان علوم، ۱۳۹۵

مشخصات فیزیکی: ۱۹۷ ص.

فروست: ترجمه سوم / سماغ

شابک: ۹۷۸-۰۹۶۱-۰۹۷-۷

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Crisis in sociology: the need for Darwin, c1999

موضوع: جامعه‌شناسی -- تحقیق

موضوع: داروین‌پند اجتماعی

شناسه افزوده: کریپن، تیموتی آلن / شناسه افزوده: Crippen, Timothy Alan

شناسه افزوده: حسینی، حسین، ۱۳۵۹ - مترجم

رده بندی کنگره: ۳۱۳۹۵ ب ۳ / ۹۳ ل / HM585

رده بندی دیویی: ۳۰۱/۰۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۹۴۹۷۳

بحران در جامعه‌شناسی

نیاز به داروین

نویسندگان: جوزف لوپریاتو و تیموتی کریپین

ناشر: ترجمان علوم انسانی

مترجم: حسین حسینی

سروراستاز: سعید زاهدی

ویراستاز: علی اشتری

مقابله‌کننده با متن اصلی: محدثه سادات شبیری

طراح جلد: محمدامین عمومهاشمی

صفحه‌آرا: علی اصغر مالک

ناظر چاپ: امیرحسین ندیری

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

طرح روی جلد تلفیقی است از دو نقاشی زیر:

Arcimboldo, Giuseppe. *Erst*. 1. 70. Oil, Wood.

Arcimboldo, Giuseppe. *W. 2e. 156. Oil, Wood.*

این اثر به پیشنهاد از من ^{۱۳۹۵} آموختگان علوم

اجتماعی دانشگاه تهران ترجمه و ویراستاری خانم

متن سین مقابله و ویراستاری شده است.

ترجمان: تهران، خیابان نجات‌اللهی، خ...

پلاک ۴۶، طبقه ۴، تلفن: ۱۸۰ و ۸۸۸۵۴۳۱۴

پست الکترونیک: info@tarjomaan.com

حقوق چاپ و نشر در قالب های کاغذی،

الکترونیکی و صوتی، انحصاراً برای انتشارات

ترجمان علوم انسانی محفوظ است.

۹	مقدمه
۱۵	بخش اول
	از نویدهای نخستین تا عمیق تر شدن بحران
۱۷	[۱] نویدهای نخستین
۱۹	پدران ما که روشنگری را به ارث بردند
۱۹	گیتا گیت
۲۲	کارل ماکس
۲۶	عمیق تر شدن بحران
۳۱	بحران، یک راز افشاشده است
۳۶	بحران، یک راز افشاشده است
۴۱	[۲] عمیق تر شدن بحران
۴۳	نشانه های بحران
۴۴	بحران، یک راز افشاشده است
۴۹	بحران، یک راز افشاشده است
۵۹	بحران، یک راز افشاشده است
۶۱	بحران، یک راز افشاشده است
۶۷	بحران، یک راز افشاشده است
۷۱	بحران، یک راز افشاشده است
۷۷	درجا زدن
۷۹	[۳] چرا بحران؟ یک طرح کلی
۸۱	طنز یا لایش کلان؛ میراث بنیان گذاران
۸۲	میراث امیل دورکیم
۸۴	میراث ماکس وبر

عدم جهت‌گیری و تکه تکه شدن	۸۹
پسامدرنیسم در برابر مدرنیسم	۹۳
عدم پذیرش و میانه روی	۱۰۱
صحت سیاسی	۱۰۷
مسلط شدن برنیمی از حقیقت	۱۱۲
ظفره رفتن از اصول کلان	۱۱۵

بخش دوم ۱۲۳

عناصر نظریه تکامل

[۴] نظریه انتخاب طبیعی داروین	۱۲۵
انتخاب طبیعی؛ یک استعاره قدرتمند	۱۲۸
انتخاب طبیعی	۱۳۳

[۵] عناصر علم رفتار تکاملی ۱۴۹

سنت‌های نوین	۱۵۰
انتخاب خودی و نژادی؛ از تباری فراگیر	۱۵۴
نوع دوستی؛ میل به خودخواهی رابطه متقابل	۱۵۷
ترکیب نوین؛ جهش در طایفه رفتار	۱۶۲
تولید مثل از طریق گامت‌های نابرابر؛ برهان والدین و انتخاب جنسی	۱۶۴
اصول سازگاری	۱۷۰
تبعیت انسانی	۱۷۵
یک نکته در مورد مباحث آموزنده، اما ویرانگر	۱۷۷
منفی‌یافت‌ها	۱۷۸
یک مباحثه داخلی	۱۸۲

بخش سوم ۱۸۹

انطباق‌پذیری گزینشی و دلالت‌های کاربردی آن

[۶] بنیادهای تمایزات جنسی	۱۹۱
فمینیسم و زیست‌شناسی	۱۹۴
فمینیسم ویدریس‌الزی	۱۹۴
ذات‌گرایی و جبرگرایی زیست‌شناختی	۱۹۸
برساخت‌گرایی اجتماعی و جنسی می‌شود	۲۰۲
تفاوت‌ها در مغز	۲۰۵
برخی تفاوت‌ها در آناتومی مغز	۲۰۷
تفاوت‌ها در احساس، پهناسخت و عاطفه	۲۱۰
بی‌نظمی‌های تکوینی	۲۲۰

- ۲۲۳ راهبردهای جفت‌یابی
- ۲۲۴ چه تعداد شریک جنسی
- ۲۳۰ ویژگی‌های شخصیتی مطلوب
- ۲۳۳ جذابیت نسبی نشانه‌های فیزیکی و جایگاه
- ۲۳۷ [۷] اتحاد پرآشوب
- ۲۴۰ ازدواج، طلاق و ازدواج مجدد
- ۲۴۱ ازدواج
- ۲۴۴ طلاق
- ۲۵۳ ازدواج مجدد
- ۲۵۵ زندگی زناشویی بدون ازدواج
- ۲۶۰ وظایف پدر و مادری، چه کسی بیشتر مراقب است؟
- ۲۶۷ تقسیم کار در امور منزل
- ۲۷۶ جنسیت در محل کار
- ۲۷۸ دلایل واقعی یا ادعایی
- ۲۸۷ [۸] بنیادهای قشربندی اجتماعی
- ۲۹۰ نکات اصلی نظریه قشربندی کنونی
- ۲۹۱ نظریه کارل مارکس در مورد تضاد طبقاتی
- ۲۹۵ نظریه سه‌بعدی ماکس وبر
- ۲۹۸ نظریه کلاسیک کینگزلی دیویس و ویلیام ای. مور
- ۳۰۴ نظام‌های استیلایی در میان انسان‌های نخستین
- ۳۱۴ بنیان‌های نسلی سیستم‌های قشربندی انسان
- ۳۱۵ بنیان‌های جنسی و نظام‌های متیاز
- ۳۲۳ انطباق است
- ۳۲۸ شکست کوشش‌ها در قشربندی زدایی
- ۳۳۷ [۹] انسان قبیله‌ای
- ۳۴۰ نکته فوری
- ۳۴۶ منازعات قومی در جامعه شناسی
- ۳۴۶ دیگر هم‌جوشی، شبیه‌سازی و نظریه‌ها و واقعیت‌های مختلف
- ۳۵۷ یک نگرش تکاملی
- ۳۵۹ بازگشت به طایفه
- ۳۶۳ انتخاب جنویساوندی و نوع دوستی
- ۳۶۴ قومیت در جوامع کلان
- ۳۷۲ نکته‌ای در مورد نظم جهانی
- ۳۷۴ نتیجه‌گیری
- ۳۷۷ منابع

مقدمه

ما جامعه‌شناسانی مغرور اما دل‌نگران هستیم؛ دلوپس اینکه مبدا در آینده‌ای نزدیک روند کنونی جامعه‌شناسی، به کلی از خودویرانگری آکادمیک بینجامد. بنابراین اطمینان داریم که خوانندگان محترم حتماً تحت تأثیر انتقادات ما از وضعیت فعلی رشته‌مان قرار دارند و بیشتر تحت تأثیر کوشش سه‌ماهه، به‌شور ما برای ارائه راه‌های بیرون‌رفت از آنچه خواهند بود که بسیاری از روایت‌ها آن را بی‌ان سیار مُهلک و در حال تعمیق می‌دانند.

البته همه جامعه‌شناسان با این تشکیص موافق نیستند. بسیاری از آنان چنان‌که زیر بار مسئولیت سنگین تعهدات روزانه برای بررسی و تحقیق خم شده‌اند که خود انجام امور روزمره به هدفشان تبدیل شده است. برخی دیگر این به‌ران را انکار می‌کنند یا دست‌کم معتقدند که می‌توان آن را به راحتی مرتفع کرد تنها اگر جامعه‌شناسان تعدیل‌های کوچکی را در کردارهایشان انجام دهند. برخی از تجویزهای معمول‌تر دیگر مباحث بی‌فایده کم‌تر و نقدهایی که به شکل متقابلی ویرانگر است، ادغام بهتر نظریه و روش، کاهش بیشتر برای اتحاد نظریه‌های کنونی، روابط عمومی بالاتر و نیز عینیت بیشتر برای احراز این تکنولوژی (ایدئولوژی مربوط به طبقه، نژاد، جنسیت و مانند این‌ها) را الزامی می‌دانند.

با این وجود، البته دیگر اعضای رشته جامعه‌شناسی به درجات مختلف و در اندازه‌های گوناگونی در نگرانی‌های ما سهیم هستند. برخی از آنان بیرون از دانشگاه هستند؛ جایی که به مهارت‌های عملی و ویژه آنان نیاز است. در آنجا آن‌ها اغلب درمی‌یابند که مهارت‌هایشان ارزش اندکی دارد، زیرا بین «جهان واقعی» و جامعه‌شناسی هیچ اشتراکی وجود ندارد یا میزان آن کم است. دیگران نیز دانشگاهیانی هستند که نسبت به ظرفیت‌های بالقوه مهارت‌های خود افتخار می‌کنند، ولی اغلب به واسطه تلاش‌های بدون نتیجه‌شان

که شامل کوشش آن‌ها برای حل بحران‌ها و تحقق وعده‌هایشان نیز می‌شود، دچار فرسایش شده‌اند. این محققان کتاب‌ها و مقالاتی نوشته‌اند دربارهٔ موضوعاتی مانند «بحران در علوم اجتماعی» و «انحلال جامعه‌شناسی»^۱، «بی‌کفایتی‌های تعلیم داده‌شده» به جامعه‌شناسان، و نیز موضوعات مرتبط دیگری که در عناوینی مثل «مشکل جامعه‌شناسی چیست؟» متبلور می‌شود.

اتهامات یا تحلیل‌های محض، وضع امور درهم‌ریخته‌ای را نشان می‌دهد. مثلاً جامعه‌شناسان بارها یک‌دیگر را به سبب ناکامی در تعریف آشکار مفاهیم و ناتوانی در توسعه نظریه‌های ابطال‌پذیر معتبر مسئول می‌شمارند. ایشان معمولاً در مناظراتی درگیر می‌شوند که هر چند سال یک بار رخ می‌دهد. اگر مقصود از نظریه، روابط تجربی‌ای است که به راحتی قابل پیش‌بینی و به قدر کافی عام هستند که بتوان آن‌ها را در بیش از یک موضوع اعمال کرد، در واقع تاکنون هیچ نظریهٔ علوم اجتماعی‌ای تولید نشده است؛ یعنی اگرچه ممکن است آن‌ها از قوانین جامعه‌شناختی صحبت کنند، اما این قوانین نه واقعی‌اند و نه واقعی تلقی می‌شوند. بدین گسترده‌ای میان نظریه و روش وجود دارد و حتی آمار ما — یعنی بخش عمده‌ای از «روش‌شناخت» ما — عمدتاً از دیگر رشته‌هایی همچون اقتصاد و زیست‌شناسی وارد شده است. در اغلب پیش از آگاهی بخشی به خوانندگان موجب سردرگمی آن‌ها شده است. به علاوه، بسیاری از محققان علوم اجتماعی در پژوهش‌های توصیفی‌ای تخصص پیدا کرده‌اند که تا به تأیید نافع شخصی و برخی تجربیات آن‌ها قرار دارد و انگار این مشکلات هنوز کافی نیست. پس بسیاری از جامعه‌شناسان از این اندوهناک‌اند که علم نویدبخش آن‌ها اکنون در تکه‌پاره‌ها و نسبت‌گرایی فرهنگی افراطی و چندفرهنگ‌گرایی، پسامدرنیسم، درستی سیاسی و نیز در همهٔ زمینه‌های مختلف و دستورعمل‌های ایدئولوژیک منبعث از دغدغه‌های محلی، نژاد، رقیبه‌ای و بسیاری از شکایات فمینیسم رادیکال غوطه‌ور است.

تا اندازه‌ای رشته‌های نزدیک جامعه‌شناسی از جمله روان‌شناسی، انسان‌شناسی و علوم سیاسی — دشواری‌هایی مشابه دشواری‌های ما دارند، اما این‌ها — و به ویژه روان‌شناسی و تا اندازهٔ کمتری انسان‌شناسی — به سبب ارتباط دیرپای خود با زیست‌شناسی تکاملی،

بهبتر به مسیر مطلوب هدایت شده‌اند. از این چشم‌انداز، آن‌ها همراه با شاخه‌های گوناگون جانورشناسی و شعبه‌های گوناگون خود جامعه‌شناسی (مثل مطالعات شهری، عدالت جزایی یا مددکاری اجتماعی) - به صورتی فعالانه در حال دریدن جامعه‌شناسی هستند. این تهدیدات خارجی به واسطه عدم مقاومت یا مقاومت اندک ما در برابر قصورهای داخلی رشته ما تقویت شده است.

در این رابطه نگرانی اصلی ما این است که بحران در جامعه‌شناسی به قدری عمیق و فراگیر شود که بخش جامعه که زمانی مغرور بود، در معرض خطر حذف از دانشگاه‌ها در ۲۵ تا ۳۰ سال آینده قرار گیرد. مشکلات ما بسیارند، اما به طور بنیادین، این بحران از ناکامی ما در کشف و استفاده از حقیقت یک قانون واحد یا اصلی نشأت می‌گیرد که به اندازه کافی کلی باشد تا بتواند شمار بسیاری از فرسایش‌هایی را پیشنهاد کند که به طور منطقی با هم ارتباط متقابل داشته باشند. ناگزیر چنین چیزی برای همچنین می‌تواند منطبق مورد نیاز برای مفهوم پردازی و عملیاتی کردن، روش‌های مناسب این پذیرش و بنابراین هدایت به سوی پیکره‌رو به رشدی از دانش نظام‌مند و انباشتی را فراهم کند. پیکره‌ای که توسط سلسله‌مراتبی از گزاره‌های نظری بازنمایی شده است و کل چهارچوب نهادی را در بر گرفته است.

علاوه بر این، با توجه به ناکامی‌های ما در کشف استقلاله اصول کلی، باید همانند روان‌شناسی و انسان‌شناسی مدرن، این اصول کلی را با رتبه‌بندی و تبدیلی که مناسب به نظر برسد، از علوم طبیعی‌ای وام بگیریم که از نظر موضوعی به هم اجتماع نزدیک‌تر باشند. لذا ما باید تأکید کنیم که از نظر ما جامعه‌شناسی اگرچه در اصل چیز دیگری باشد، باید یک علم باشد. از این روان‌هایی که در این نگاه با ما اشتراک دارند، این کتاب را بی‌فایده و حتی در تضاد با علائق پژوهشی خود خواهند یافت.

آن شاخه از علم طبیعی که بیش از دیگر شاخه‌ها به جامعه‌شناسی (همانند دیگر علوم اجتماعی) نزدیک‌تر است، «زیست‌شناسی تکاملی» است. طی ۱۵۰ سال این شاخه از دانش، انقلاب علمی حیرت‌آوری را پدید آورده است. همچنین در دهه‌های اخیر زیست‌شناسی تکاملی گام‌های بلندی را برای مطالعه رفتار که شامل رفتار انسانی نیز می‌شود - از طریق پالایش نظریه داروین، جنبه‌های مختلف علم ژنتیک و از جمله برخی علوم تکاملی

مانند رفتارشناسی انسان^۱، نخستین‌شناسی^۲، زیست‌شناسی عصبی، درون‌ریزشناسی عصبی^۳ و روان‌شناسی داروینی برداشته است. امروزه در این رشته‌ها بیش از هر جای دیگری، فعالیت‌هایی در حوزه علوم رفتاری جریان دارد و بر این مبنای جامعه‌شناسی یا باید در این انقلاب مشارکت کند یا اینکه از چشم‌اندازهای فکری حذف خواهد شد.

در این راستا، این کتاب به سه بخش تقسیم شده است؛ نخست، فصل‌های یک تا سه که نظری اجمالی به نویدهای نخستین جامعه‌شناسی می‌افکنند؛ نویدی که ممکن است حاوی ویروس بحران بعدی باشد. در ادامه و در فصل بعدی می‌کشیم تا بحران را به ویژه در قالب اصطلاحات پیشنهادشده خود جامعه‌شناسان - تعریف کنیم و نهایتاً با بحث کوتاه در فصل پس از آن، درباره برخی دلایل اصلی بحران نتیجه‌گیری می‌کنیم.

با توجه به دیدگاه ما در مورد پیوند ضروری بین زیست‌شناسی تکاملی و جامعه‌شناسی، در بخش سوم ابتدا عناصر اصلی نظریه تکامل داروین از طریق گزینش طبیعی ارائه می‌شود (فصل چهارم).

سپس در فصل پنجم، بخشی مختصر در باب عناصر اساسی نظریه نوداروین که از حدود ۱۹۳۰ تکامل یافته، صورت می‌گیرد.

قسمت‌های بخش سوم متشکل از چهار فصل کاربردی است. فصول ششم و هفتم به جنبه‌های متعددی از رفتارهای متفاوت جنسی اختصاص یافته است؛ عناوینی که از گذشته دور در انحصار نظریه پردازان فمینیست بوده است. اینجا و به ویژه در فصل ششم، چیزهایی را می‌یابیم که زبان بیشتری برای بقای جامعه‌شناسی سختی دارد. چنانکه دو تن از زنان منتقد تأکید کرده‌اند، فمینیست‌های رادیکال نوعی «آزمایش‌گرایی نوین» را ایجاد کرده که «درک متعارف را به چالش می‌کشد» و «با سنت آکادمیک که در مقام شعار، به آزادی بشری متعهد است، تناسبی ندارد»^۴.

1. Human ethology

2. Primatology

3. neuroendocrinology

۴. دیدگاه‌های مطرح شده در این کتاب، خصوصاً فصل‌های ۶ و ۷ با نقدهای جدی مواجه‌اند و بیشتر مصادیق و راه‌حل‌های نویسنده‌گان، به جوامع غربی و سکولار اختصاص دارد.

به همین جهت، استراتژی ما در این بخش این خواهد بود که برخی استدلال‌های فمینیست‌ها را به شکلی انتقادی بررسی کنیم و بکوشیم تا با نشان دادن پیوندهای نظری بین آن‌ها با مطالب ارائه شده در بخش دو، درک بهتری از آن‌ها ارائه دهیم.

دو فصل باقی مانده نیز به ترتیب به دو تلاش اختصاص یافته است: ۱. ارائه تبیینی تکاملی از پیدایش، عمومیت‌یابی و استمرار نظم‌های مسلط (آنچه که جامعه‌شناسان آن را «قشریندی اجتماعی» می‌نامند) و ۲. به‌کارگیری رویکردی متناظر نسبت به عمومیت و تداوم قومیت و منازعات قومی در جامعه بشری.

همانند دست‌چاپ قبلی، در نگارش کتاب‌ها، افراد بسیاری به شکل مستقیم یا غیر مستقیم در این کار تأثیر داشته‌اند. در بخش تأثیرگذاران غیر مستقیم، چند «نوداروینی» هستند که نمایند (رشته‌های) مانند زیست‌شناسی، نخست‌شناسی، انسان‌شناسی و نیز روان‌شناسی‌اند. هر یک از این افراد به روش‌های مختلف به آثار این عده نشان می‌دهد، ما نسبت به درس‌های باارزشی که از آن‌ها فراگرفته‌ایم، سپاس‌گزاریم. به صورت مستقیم‌تر، دانش‌پژوهان متعددی در اندیشه‌ورزی ما، به‌ویژه احای گوناگونی بحث مطالعه و اظهار نظر در مورد همه یا بخشی از نسخه‌های اولیه این کتاب، مشارکت کرده‌اند. اینان شامل دیکسون بنسون، امی امری، پنی آنتون گرین، ایسا هوفر، ابوینگ لونیز هورویتز، ریچارد ماکالک، روی اسمیت، جاناتان ترنر و پیرفان دن برگ هستند. ما بسیار به ایشان مدیونیم، اما به این خاطر نیز که آن قدر خردمند نبوده‌ایم تا از درس‌ها به اندازه کافی بهره ببریم نیز افسوس می‌خوریم. ما به علاوه مفتخریم تا از کمک دانش‌آموزان پیمان در دانشگاه تگزاس در آستن و کالج مری و اشنگتن قدردانی کنیم؛ برای نمونه، هر یک از این پروژه از فرصت مطالعاتی یک‌ترمی بهره‌مند شده‌ایم. نهایتاً نیز لاورنس مینتز، ریچارد استار این کتاب، علاوه بر کمک در تهیه دست‌نویس کتاب، در مورد مشکلات و مسائل مختلفی که نوعاً مؤلفان خسته و مشتاق را احاطه می‌کند نیز همراهی بسیاری با ما کرد. کارکردن با اولادتی واقعی بود.